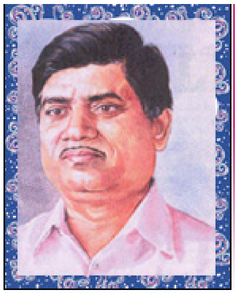

కొన్ని దశాబ్దాలపాటు ఆకాశవాణిలో వివిధ హోదాల్లో పనిచేసిన అల్లంరాజు వెంకటరావు గారు 'సుధామ'గా సాహితీ లోకంలో సుప్రసిద్ధులు. సుధామగారు కవి, రచయిత, వక్త, కాలమిస్ట్, కార్టూనిస్ట్, సాహితీ విమర్శకులు..! వృత్తి రీత్యానూ, ప్రవృత్తి రీత్యానూ ఆయన కలుసుకున్న, తెలుసుకున్న వ్యక్తుల గురించి, సందర్భాల గురించి ప్రతినెలా 'రేడియో జ్ఞాపకాలు'గా మలచి మనకి అందిస్తున్నారు. సుధామగారి ఇ-మెయిల్ -
sudhama_51@yahoo.com

15

పత్రికల్లో 'కాలమ్' నిడివి ఎలా ప్రధానమో, రేడియోలో 'కాలం' అంటే, 'ప్రసారసమయ వ్యవధి' కూడా అంత ప్రధానం! ఒక పదిహేను సెకన్ల అంతరాయం కలిగినా - ఎంతో సేపుగా రేడియో ఆగిపోయినట్లు శ్రోతలకు అనిపించేది. ఇప్పుడు పదిహేను సెకండ్లకు రేడియోలో ఒకసారి ఒక ప్రకటన, అందునా పొద్దున్నే జనరంజని వంటి ఏ సినిమా పాటలమధ్యలో ప్రసారం చేయాలంటే - ఆరేడు వందల రూపాయలు కనీసంగా ప్రకటనదారుడు చెల్లించాల్సి ఉంటుందంటే, ప్రతిసెకనుకూ ఎంత విలువో ఆలోచించండి మరి!

విద్యుత్ ప్రసారంలో అంతరాయంవల్ల కూడా ఒక్కోసారి కార్యక్రమాల ప్రసారానికి విఘాతం కలుగుతుండేది. స్టూడియోలో కరెంట్ పోవడానికీ, ట్రాన్స్‌మీటర్‌లో పవర్ పోవడానికీ తేడావుంది. ఆకాశవాణి హైదరాబాద్ కేంద్రం 'ట్రాన్స్‌మిషన్ టవర్లు' హయ్యత్ నగర్‌లో ఉన్నాయి. రేడియో కేంద్రానికీ, ట్రాన్స్‌మిషన్ చోటుకీ పదిహేను కిలోమీటర్ల దూరం ఉండేది. స్టూడియోలో కాక ట్రాన్స్‌మిషన్ సెంటర్లో కరెంట్ పోతేనే, ప్రోగ్రాం రేడియోలో వచ్చేది కాదు. స్టూడియోలో టేప్ మామూలుగానే తిరుగుతూండేది. ట్రాన్స్ మీటర్లలో విద్యుత్ వచ్చాకే మళ్ళీ కార్యక్రమం వినిపించేది. ఎప్పుడయినా నగరంలో బంద్‌లూ, అందునా ఆ రోజుల్లో రాజకీయ పరిస్థితులవల్ల తరుచుగా కర్ఫ్యూలు వంటివీ నగరంలో విధించడం జరుగుతూండేది. అటువంటప్పుడు - ప్రత్యామ్నాయంగా, ప్రసారాల భద్రత నిమిత్తం, కార్యక్రమాల టేప్‌ల కాపీలు ముందుగా ట్రాన్స్‌మీటర్లుకు కూడా పంపడం జరిగేది. స్టూడియోలో ఏమయినా అవాంఛిత పరిస్థితులు ఎదురైనా, ట్రాన్స్‌మీటర్స్ నుండి ప్రసారాలు సాగేవి. అక్కడ అత్యవసర విధులకు ఒకరిద్దరు మనుషులను ముందుగానే పంపుతూండేవారు. శ్రీఎన్.టి.రామారావు తెలుగుదేశం ప్రభుత్వం ఏర్పడక ముందు - రాష్ట్రంలో కాంగ్రెస్‌కు ముఖ్యమంత్రులను మార్చే సంస్కృతితో, అంతకు ముందు మర్రి చెన్నారెడ్డి, జలగం వెంగళరావ్‌ల కాలంలోనూ - ఎక్కువగా ఉండేవి. ఎన్.టి.ఆర్ పాలనలో గణనీయంగా కర్ఫ్యూలు తగ్గిపోయాయన్నది వాస్తవం! రామ్‌లాల్ గవర్నర్‌గా ఉన్నప్పుడు ఎన్.టి.ఆర్ ని పదవీచ్యుతుని చేసిన సందర్భంలో నగరం అట్టుడికింది - సరే! ఆ రాజకీయాలు అలా ఉంచేద్దాం! ఇంతకీ విషయం - ఎటువంటి పరిస్థితుల్లో నయినా ఎన్ని ఆందోళనలూ, ఉద్యమాలు జరుగుతున్నా, వరదలు, తుఫాన్లు ప్రకృతి బీభత్సాలు వంటివి ఏవి ఎదురయినా - రేడియో ప్రసారాలకు అంతరాయం కలుగకూడదనేదే ధ్యేయంగా ఉండేది.

"విద్యుత్ ప్రసారంలో అంతరాయం కారణంగా కార్యక్రమంలో ఫలానా సమయం నుండి ఫలానా సమయంవరకూ అంతరాయం కలిగినందుకు చింతిస్తున్నాం" అని అనౌన్సర్లు ప్రకటించిన సందర్భాలు ఎన్ని ఉంటూండేవి. డ్యూటీ ఆఫీసర్‌గా - మా డ్యూటీలో ఉన్నప్పుడు నిరంతరాయంగా రేడియో వింటూండడమే ప్రధానమైన డ్యూటీ! అంచేత ట్రాన్స్‌మిటర్లో కరెంట్ పోయినప్పుడు - ఎంతసమయానికి తిరిగి కార్యక్రమం పునరుద్ధరించబడిందో నోట్ చేసి, కంట్రోల్ రూంలో ఇంజనీర్లచేత ఆ సమయం నిర్ధారించుకుని, అనౌన్సర్ బూత్‌లో అనౌన్సర్స్‌కు చెప్పి 'రిగ్రెట్ అనౌన్స్ మెంట్స్' కూడా సాధ్యమైనంత త్వరగా శ్రోతలకు చెప్పించవలసి ఉండేది.

నాకు బాగా గుర్తు! ఒకవేళ విద్యుత్ లోపంకాక మరే సాంకేతిక లోపాల కారణంగా ప్రసారానికి అంతరాయం కలిగినా, ఒకవేళ దాని వ్యవధి ఎక్కువగా ఉన్నట్లయితే స్టేషన్ డైరెక్టర్ గారికి అది మామూలు పనివేళలు కాకపోయినా, ఇంటికి ఫోన్ చేసి తెలియపరచాల్సి ఉండేది. ఒకసారి అలాగే - ప్రధాన కేంద్రానికి శ్రీ బవేజా గారు డైరెక్టరుగా ఉండగా, ఆయన తరుచు స్టూడియో విజిట్స్‌ను (ఆఫీసు పనివేళలు అంటే వారికి పదినుంచి అయిదు అని కాక) పొద్దున్నో, రాత్రో వచ్చేవారు. ఒకరోజు ఆయన ఉదయమే అలా స్టూడియోకి వచ్చినప్పుడు - చాలాసేపుగా ప్రసారానికి అంతరాయం ఉండడంతో నేను చేతిలో ట్రాన్సిస్టర్ సెట్‌తో - కంట్రోల్ రూంలో కనుక్కుని, డ్యూటీ రూం ఫోన్ నుంచి మా సి.బి.ఎస్ డైరెక్టర్ గారికి ఫోన్ చేద్దామని వస్తూంటే - బవేజాగారు "క్యోం బాగ్ రహే హో! క్యాహువా" అంటూ ఎందుకలా పరిగెడుతున్నావ్? ఏమయింది? అని అడిగారు. ట్రాన్స్ మిషన్‌లో అరగంటపైగా అంతరాయం ఉందని చెప్పాను. ఆయన నవ్వుతూ "రహ్‌నేదో! లిజనర్స్ విల్ బి హ్యాపీ" అన్నారు. ఆయన అంత జాలీగా, తేలిగ్గా తీసుకోవడం నాకు భలే ఆశ్చర్యం అనిపించింది అప్పుడు. నిజమే! ట్రాన్స్ మిషన్‌లో బ్రేక్ ఉందని కేవలం నేను కంగారు పడడంలో అర్థం ఏముంది? నేను చేయగలిగిందేమీ లేదు. అయినా ఏమిటో 'ఆత్రం' అన్నమాట! బవేజాగారు హాయిగా విలాసంగా ఉండేవారనీ, ఆయనను అప్పట్లో గ్రామస్తుల కార్యక్రమం చూసే ఎన్. ప్రసాదరావుగారు పీపాలో ముంచి తేల్చినట్లుగా నిత్యం పార్టీలలో ఖుషామత్ చేసేవారనీ, వాళ్ళమ్మాయికి ఆయన హయాంలోనే రేడియోలో అందుకే అనౌన్సర్ ఉద్యోగం ఇప్పించుకోగలిగారనీ, కొందరు వ్యాఖ్యానిస్తూ ఉండేవారు.

శ్రీ బవేజా

ఎన్. ప్రసాదరావు

శ్రీ ప్రసాదరావుగారు మంచి భారీమనిషి. గంభీరంగా కనిపించేవారు. ఏదో సినిమాలో తరువాత ఒక ప్రధాన పాత్ర కూడా వేశారు. 'హరిశ్చంద్ర' పేరిటి సాంఘిక చిత్రం అని లీలగా గుర్తు. "మన ఇంతోటి కార్యక్రమాలూ ఓ అరగంట వినబడకపోతే కొంపలేం మునిగిపోవు. శ్రోతలు హమ్మయ్య ఓ అరగంట వ్యవధానం దొరికింది.. ప్రసారలహోరునుండి అని పైగా సంతోషిస్తారు" అని బవేజాగారు ఆ మాట అన్నాక - డ్యూటీ రూములో ఉండి, రేడియో వింటూ, జరిగే పొరబాట్లకు, నేను తెగ టెన్షన్ పడిపోయే స్థితి నుండి, 'అంతటి హోదాలో ఉన్న డైరెక్టర్ గారే అంత లైట్‌గా ఉన్నారే' అన్న భావనవల్ల, నిజంగా నేనూ కొంత కుదుటపడ్డాననే చెప్పాలి. మా విధ్యుక్త ధర్మాన్ని మేం ఎన్నడూ ఏమరలేదు గానీ, ఊరికే టెన్షన్ పడిపోవడం తగదని గ్రహింపు కలిగింది.

శ్రీ బవేజాగారి తర్వాత ఎస్. రాజారాం గారు హైదరాబాద్ కేంద్రానికి స్టేషన్ డైరెక్టర్ గా వచ్చినట్లు జ్ఞాపకం! ప్రముఖ సంగీత విద్వాంసులు మైసూర్ వాసుదేవాచారి మనుమడు రాజారాంగారు. ఆయన కూడా మంచి మృదంగ విద్వాంసులట. రాజారాంగారు చాలా సింపుల్‌గా ఉండేవారు. ఆయన ఆఫీసు కారు వాడడం చాలా తక్కువ. ఎందరో రోజూ ఆఫీసుకి రావడానికి, పోవడానికి కూడా కారు వాడుతూంటే, డైరెక్టర్‌గా ఉన్న రాజారాంగారు ఆఫీస్ కారులో ఇంటినుంచి డ్యూటీకి రావడం, పోవడం చేసేవారు కాదు. సాయంత్రం ఆఫీసు కాగానే - చంకలో బ్యాగ్ ఇముడ్చుకుని, నడిచే వెళిపోతూ ఉండేవారు. శ్రీరాజారాంగారు కన్నడిగులు. ఆయన హయాంలోనే నేను

సి.బి.ఎస్ (కమర్షియల బ్రాడ్ కాస్టింగ్ సర్వీస్) నుండి ప్రధాన ఆకాశవాణి హైదరాబాద్ కేంద్రానికి బదిలీ అయ్యాను. ఆ బదిలీ వెనుక ఓ కథ ఉందని నాకు తెలిసింది -

డ్యూటీ ఆఫీసర్లుగా మా కన్నాముందు 1976 లో చేరిన వారిలో శేషం రామానుజాచార్యులు, మంత్రవాది సుధాకర్, విద్యాలంకార్ మొదలయిన వాళ్ళున్నారు. శేషం కడప నుండీ, సుధాకర్ విశాఖ నుండీ ముందుగా అక్కడ పనిచేసి బదిలీ అయి హైదరాబాద్ వచ్చారు. మంత్రవాది సుధాకర్ కూడా కన్నడిగయే! మహబూబ్ నగర్ అచ్చం పేటతో అతని అనుబంధం. కాంగ్రెస్ పార్టీ భావజాలం కలవాడు. అచ్చం పేటలో - 'రేడియో ఉద్యోగిగా అతను రాజకీయ కలాపాల్లో పాత్ర వహించడం ఏమిట'ని ఎవరో అతనిమీద ఒక కరపత్రం వేసారుట. అది రాజారాం గారికి పంపించారుట. సుధాకర్ మీద ఏదో చర్య తీసుకున్నట్లు చూపక తప్పని పరిస్థితుల్లో - తనూ కన్నడిగయే కనుక, ఆ అభిమానంతోనూ - సుధాకర్‌ను బదిలీ చేస్తున్నట్లుగా వారికి సమాధానం చెప్పి, ప్రధానకేంద్రం నుండి సుధాకర్‌ని 'సి.బి.ఎస్'కు మార్చి, ప్రధాన కేంద్రంలో పనిచేయడానికి నేనైతే ఎక్కువ ప్రయోజనం అని నన్ను సి.బి.ఎస్ నుండి ప్రధాన కేంద్రానికి బదిలీ చేసారని తెలిసింది. 'తంతే బూరెల బుట్టలో పడినట్లు' పనిభారం ఎక్కువగా ఉండే ప్రధాన కేంద్రం నుండి 'సి.బి.ఎస్' కు మారడం, సుధాకర్‌కు అతని సామాజిక సేవా కార్యక్రమాలకు మరింత లాభదాయకమే అయింది. నాకు సి.బి.ఎస్ కన్నా పని ఒత్తిడి పెరిగినా, నాకు ఆసక్తిదాయకమైన సాహిత్యాది అంశాలతో ముడిపడినవి కావడం వల్ల ఆనందంగానే ఇమిడి పోయాను. అయితే ఈ బదిలీ రాజారాం గారు ఢిల్లీ కేంద్రం, డైరెక్టరేట్‌కు చెప్పి చేయించారట! మా సి.బి.ఎస్ కు అప్పుడు అజీజ్ ఖురేషి డైరెక్టర్‌గా లేరు. ఆయన బదిలీ అయిపోయి, ఎస్. కృష్ణమూర్తిగారని అసిస్టెంట్ స్టేషన్ డైరెక్టర్ ఒకరు సి.బి.యస్ హెడ్ గా ఉన్నారు. 1982 ఏప్రిల్ 15న వివిధ భారతి వాణిజ్య ప్రసార విభాగం నుండి బదిలీ అయి, 16 వతేదీన ఆకాశవాణి హైదరాబాద్ కేంద్రం ట్రాన్స్‌మిషన్ ఎగ్జిక్యూటివ్‌గా చేరాను. 1981 - 82 లో వివిధభారతి నుండి వచ్చేసే ముందు జీవితంలో మరుపురాని కార్యక్రమాలు రేడియో ప్రసారాలకు సంబంధించి నేను కొన్ని చేయడం, నాకు చాలా ఆనందం, సంతృప్తి కలిగించిన సంగతులు!

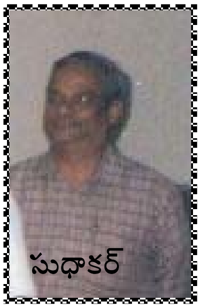
సుధాకర్

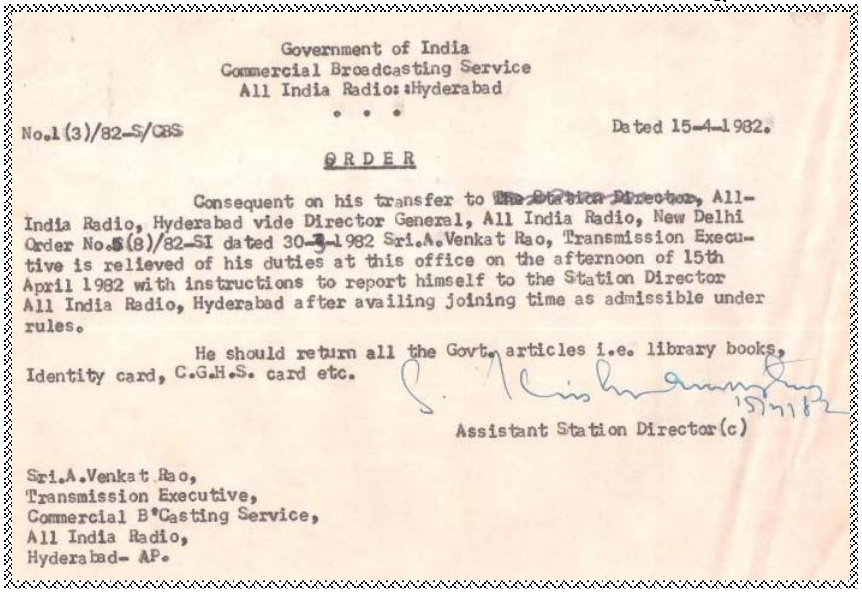
Government of India
Commercial Broadcasting Service
All India Radio: Hyderabad

No.1(3)/82-S/CBS Dated 15-4-1982.

ORDER

Consequent on his transfer to ~~the Station Director~~, All-India Radio, Hyderabad vide Director General, All India Radio, New Delhi Order No.5(8)/82-SI dated 30-3-1982 Sri.A.Venkat Rao, Transmission Executive is relieved of his duties at this office on the afternoon of 15th April 1982 with instructions to report himself to the Station Director All India Radio, Hyderabad after availing joining time as admissible under rules.

He should return all the Govt. articles i.e. library books, Identity card, C.G.H.S. card etc.

S. Krishnamurthy 15/4/82
Assistant Station Director(c)

Sri.A.Venkat Rao,
Transmission Executive,
Commercial B'Casting Service,
All India Radio,
Hyderabad- AP.

అందులో ప్రముఖమైనది - మహాకవి శ్రీశ్రీ తో గంటన్నర వ్యవధి కార్యక్రమంగా దుందుభి ఉగాదికి ఆకాశవాణి హైదరాబాద్ వివిధ భారతి వాణిజ్య ప్రసార విభాగంలో ప్రత్యేక జనరంజని శ్రీశ్రీతో పరిచయ కార్యక్రమం. శ్రీశ్రీ గారితో రికార్డింగు సందర్భంగా ఇష్టాగోష్ఠిగా గడిపిన సమయం, ఆకార్యక్రమ ప్రసారం మరుపురానివి. "శ్రీశ్రీతో సుధామ" పేర ఆ ఇంటర్వ్యూ పూర్తి పాఠం విరసం ప్రచురించిన శ్రీశ్రీ 'ప్రజ'గ్రంథంలో నమోదయింది. కార్యక్రమంలో సందర్భోచితంగా శ్రీ శ్రీ రాసిన సినిమా పాటలు కూడా వినిపించాం.

(శ్రీశ్రీతో వ్యాసకర్త)

వివిధ భారతి నుండి వచ్చేసేముందు అక్కడే చేసిన కార్యక్రమాల్లో మరొకటి - 'మాటల పాటల పేటిక', అంత్యాక్షరి కార్యక్రమాన్ని రేడియోలో సినిమా పాటలుతో ఆకెళ్ళ సీతాదేవి, నేనూ సంభాషిస్తూ చేసిన కార్యక్రమానికి మంచి ప్రతిస్పందన శ్రోతలనుండి లభించింది. రికార్డులలోని పాటల పల్లవులనే 'అంత్యాక్షరి'గా మేమిద్దరం వినిపిస్తూ, సరదా సంభాషణతో రూపొందించిన ఆ కార్యక్రమాన్ని, ఇప్పటికీ శ్రోతలు గుర్తుచేస్తూంటారు కొందరు. అలాగే వివిధభారతి అనౌన్సర్ మట్టపల్లిరావు ఆకాశవాణి జాతీయ బహుమతి ఎంట్రీలకు పంపి రెండవ బహుమతి పొందిన 'ప్రశ్న' రూపకంలో - ఒక ముఖ్య పాత్ర పోషించాను నేను.

(ప్రధాన కేంద్రంలో పనిలో తొలి విశేషాలతో వచ్చేనెల కలుద్దాం)

Click here to share your comments on this article